

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 2 • NR 18 • 1968 • SIDE 385–392

Våbener for det danske Flyvevåben *Af Sven Tito Achen*

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heralдинen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Våbener for det danske Flyvevåben

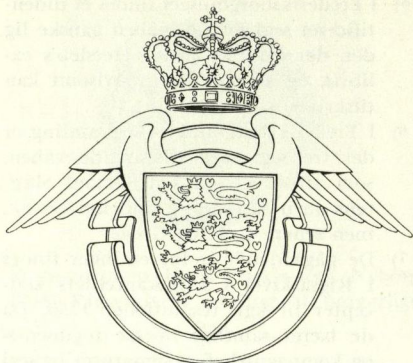
Af *Sven Tito Achen*

I 1957 henvendte to unge flyver-officerer sig til det gamle Danske Selskab for Heraldik og Sfragistik (i 1959 gået op i Societas Heraldica Scandinavica) og spurgte, om man kunne hjælpe dem med et våbenskjold for deres eskadrille. Det ville man meget gerne, og efter et par samtaler og adskillige udkast fandt flyvere og heraldikere sammen frem til et våben, som udtrykte hvad flyverne havde haft i tankerne, og som også heraldikerne kunne være tilfredse med (se figur 15).

Allerede nogle år i forvejen, fra o. 1950, var våbener begyndt at dukke

op på forskellige eskadrillers og flyvestationers materiel, brevpapir, blazere m.m. Initiativet hertil var ikke kommet ovenfra, fra Flyvevåbenets ledelse, men fra officerer og mandskab, som selv udformede deres idé og betalte hvad det evt. kostede at få den renetegnet, mangfoldiggjort eller udført i forskellige materialer.

Dette behøver ingen forklaring. Trangen til at danne sig et mærke, som skal udtrykke ens identitet, måske sige noget væsentligt om én, og give venner og fjender besked om, hvem de har for sig, er almen menne-

1. Chefen for Flyvevåbenet. Flyvevåbenets skjolde anvendes med to sæt »tilbehør«, enten som her, eller som på figur 8. Vinjerne er guld, båndet er blått og bærer i dette tilfælde teksten »Chefen for Flyvevåbenet« samt, foroven, tre stjerner. De enkelte enheder fører deres devise samt navn og evt. nummer på båndet. Øverst svæver den kongelige krone. Af pladshensyn er for de øvrige våbeners vedkommende kun *skjoldet* vist.

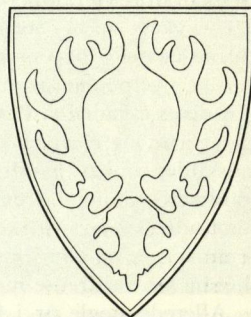
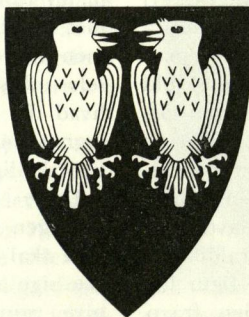
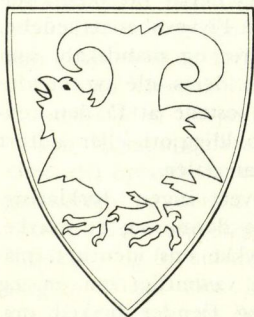
skelig. Men måske var flyverne blevet styrket i deres tilskyndelse ved hvad de havde set i udlandet, f. eks. inden for *Royal Air Force*, hvis eskadriller og andre formationer har ført en form for våben omtrent siden korpsets oprettelse under den Første Verdenskrig.

Adskillige af disse spontant opståede våbener kunne heraldisk set ikke være

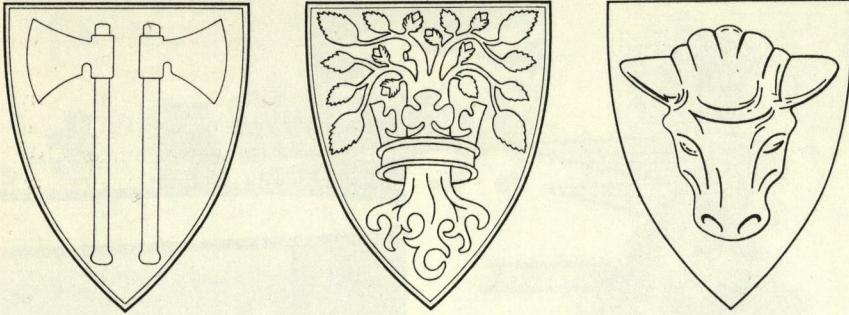
bedre, hverken i idé eller i udførelse. Andre var mindre gode, og nogle var rædsomme. Et par af våbenmærkerne udgjordes af fabelvæsener, som var nye for den traditionelle heraldik, og adskillige af våbenerne var humoristiske. Folk som lever farefuldt lægger sjældent så megen alvor for dagen.

I 1965 bestemte Forsvarsministeriet imidlertid, at nye våbener skulle udarbejdes efter faste retningslinjer, og at alle hidtil brugte våbener skulle tages op til revision. Ved denne revision kasserede man skjoldemærker, som i alle fald ingen heraldiker ville græde over at sige farvel til (en turistviking, tegnefilmsfigurer, trolden Teddy), men lod det desværre også gå ud over et par af de gode mærker. Enkelte våbener beholdt man, delvis let forandret, om end ikke undtagelsesløst til noget bedre. I den nye samling er der adskillige vældig gode våbener, og adskillige kække og opfindsomme deviser; det er, som helhed, et smukt resultat, om end måske lidt for friseret. Og humøret er totalt forsvundet.

De nye våbener er udarbejdet af Flyvevåbenets Heraldiske Arbejdsgruppe: major F. A. Fischer, major H. O. Feldstedt, arkitekt N. E. Botfeldt (Orlogsværftet), Statens heraldiske Konsulent ekspeditionssekretær Paul War-

2.—3.—4. Flyvestationerne Karup, Skrydstrup (sorte ravne i sølvfelt) og Tirstrup.

5.-6.-7. Flyvestation Vandel, Flyvestation Vedbæk, Flyvestation Ålborg.

ming, arkitekt Claus Achton Friis m.fl. Ved formuleringen af de latinske devise har bibliotekar K. Friis Johansen, Det Kgl. Bibliotek, bistået. Indtil sommeren 1968 var i alt 23 våbener blevet fastsat.

Chefen for Flyvevåbenet: I guld felt tre over hinanden gående guldkronede blå løver med guld kløer og røde tunger, ledsaget af ni røde hjorter (søblade), se figur 1. Kongen af Danmarks våben og den danske stats våben, som også anvendes af Flyvevåbenet, er hermed tillige autoriseret for en person uden for kongehuset, nemlig chefen for Flyvevåbenet.

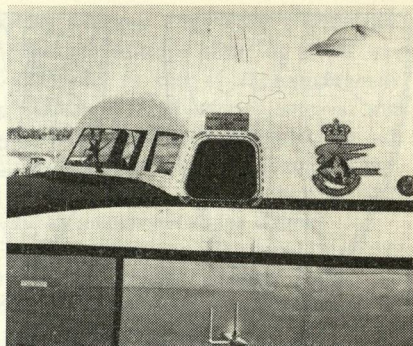
Nogle vil måske synes, at det er et brud på al heraldisk tradition, og på almindelig fornuft, at statsoverhovedets og statens våben skal anvendes, officielt fastsat, af en af statens tjenestemænd. Men det skal vel opfattes sådan, at det er Flyvevåbenets våben, som chefen bruger?

Flyvestation Karup: I rødt felt en guld urfugl (figur 2). Devise: »*Jutus fortis tenax est*, Jyden han er stærk og sej«. Urfuglen var karakteristisk for de hedeområder, hvor flyvestationen er anlagt, og indgår med lignende motivering i våbenerne for Brande Kommune og Viborg Amtskommune. Kgl. godkendt 1966.

Flyvestation Skrydstrup: I sølv felt to forfra sete sorte ravne med hovederne vendt mod hinanden (figur 3). Devise: »*Cogita memento*, Tænk og husk«. De to ravne udtrykker flyvestationens tilknytning til egnen, hvor ravnene indgår i seglet for Nørre Rangstrup Herred, fra o. 1300, og i våbenerne for Vojens og Agerskov kommuner. Kgl. godkendt 1967.

Flyvestation Tirstrup: I rødt felt et guld kronhjortetrofæ (figur 4). Devise: »*Qui offenderit ferietur*, Den der kommer for nær, bliver stanget«. Figuren står for flyvestationens beliggenhed på Djursland, »Hjorteland«; i seglet for Djurslands Sønder Herred, kendt fra 1584, indgår to hjortedyr. Ordet *trofæ* i denne betydning er sikkert hentet fra jægersprog og vistnok nyt inden for heraldikken. Det er unægtelig lettere at handskes med end »en pandeskal med takker« eller »en pandebrask med gevire« eller »to hjortevier på et stykke af kraniet« eller hvad man ellers kunne finde på. Men er det også umiddelbart forståeligt og umisforståeligt? Kgl. godkendt 1967.

Flyvestation Vandel: I rødt felt to lodret stillede guld stridsøkser med hovederne vendt udad (figur 5). Devise: »*Persta atque obdura*, Hold ud

8. Et eksempel på hvorledes våbenet kan anvendes. Eskadrille 721's våben på et fly, til højre; i nærbillede til venstre.

og vær standhaftig». Økserne står for de to vikingetidskonger Gorm den Gamle og Harald Blåtand, der boede i Jelling, ikke langt fra Vandel. Af lignende grund indgår to økser også i våbenet for Vejle Amtskommune. Kgl. godkendt 1967.

Flyvestation Vedbæk: I rødt felt en sølv bøg med en åben guld krone om stammen (figur 6). Devise: »*Quamdiu fagus, Så længe bøgen ...*» (Og gamle Danmark skal bestå / så længe bøgen spejler ...). Bøgen står for den skovrige egn. Som Danmarks nationale træ er den omsluttet af en krone, og den skal tillige angive at Flyvestationen huser Flyverkommandoen.

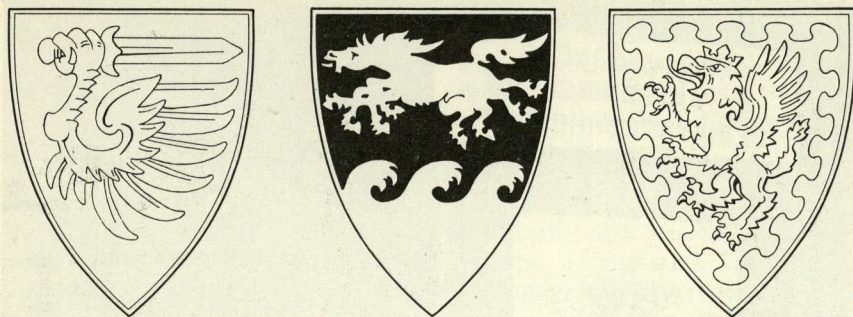
Flyvestation Ålborg: I rødt felt et guld tyrehoved, set forfra (figur 7). Devise: »*Cave taurum cimbricum, Vogt dig for kimbrertyren*«. I oldtidens Himmerland, blandt kimbrerne, blev tyren tilbedt. »Kimbrertyren«, en statue af A. J. Bundgård, på Vesterbro i Ålborg, er blevet et slags vartegn for byen og egnen, og står i Ålborg Amtskommunes våben. Det direkte forbillede for flyvestationens skjoldmærke er en bronzefigur fra jernalderen, fundet i Store Vildmose nær flyvestatio-

nen. Kgl. godkendt 1966. — Tidligere, vistnok fra 1962, førte flyvestationen et cirkelrundt våbenmærke med en flagermus og devisa: »*Et nocte paratus, Også rede om natten*«.

Flyvevåbenets Officersskole: I blå felt en vinget ørneklø, som holder et sværd, det hele guld (figur 9). Devise: »*Per doctrina vis, Styrke gennem viden*«. Våbenmærket anskueliggør skolens formål: at give sværdet, eller dem der svinger sværdet, vinger.

Eskadrille 721 (Værløse): I sort felt en springende sølv delfin med vinger (figur 8). Devise: »*Ubicumque quandoque, Hvor som helst, når som helst*«. Det vingede havdyr symboliserer eskadrillens opgaver, bl. a. eftersøgnings- og redningstjeneste over havet; fra oldtiden har delfinen været anset for menneskets særlige ven og hjælper. Kgl. godkendt 1967. — Tidligere førte eskadrillen et lignende våbenmærke, i en mere naturalistisk udførelse.

Eskadrille 722 (Værløse og Jylland): I sort felt en fremstormende ottebenet hest over en skjoldfod, hvis overkant danner tre brydende bølger, det hele sølv (figur 10). Devise: »*Nihil intantum, Intet uforsøgt*«. Eskadrillens

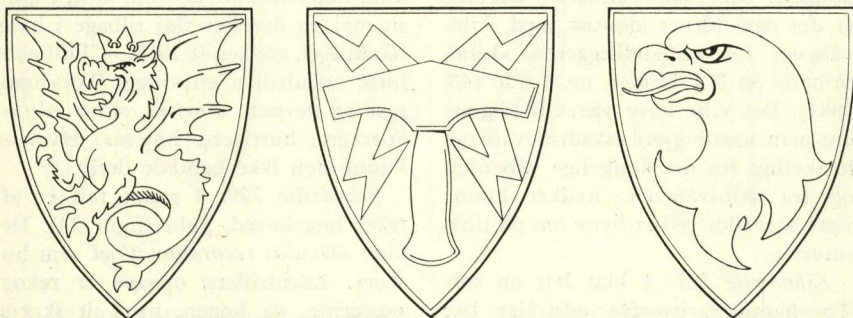
9.—10.—11. Flyvevåbenets Officersskole, Eskadrille 722, og Eskadrille 724.

opgaver er transportflyvning samt eftersøgnings- og redningstjeneste i helikopter. Den nordiske mytologis ottebenede hest Sleipner, der tjente Odin samt andre guder og helte indtil det muliges yderste grænser, er et udmærket våben for en organisation der under vanskelige og farlige forhold har reddet hundreder af menneskeliv. Kgl. godkendt 1967. — Tidligere førte eskadrillen et helt andet våben, se figur 15.

Eskadrille 724 (Skrydstrup): I sølv felt med en blå bort, dannet ved sky-snit, en oprejst rød grif med guld krone (figur 11). Devise: »*Recta acriter, Lige på og hårdt*«. Eskadrillen består af dagjagere og symboliseres uden omveje af den vingede, til kamp beredte grif. En rød, kronet grif i sølv

var Erik af Pommerns slægtsvåben, og indgik under ham i kongevåbenet. Den blå bort er ment som en brisure — så at eskadrillens våben ikke bliver identisk med de pommerske hertugers — men den ødelægger det enkle og smukke våbens karakter. Det ville have været bedre at brisere ved at ændre tinkturerne og have udeladt borten. — Tidligere førte eskadrillen sit specielle fabeldyr, en løve med ørne-hoved og -vinger, kaldet »lørnen«. Dette dyr mindede meget om en grif, men var alligevel noget helt for sig selv. Hvorfor lod man det ikke leve?

Eskadrille 725: I rødt felt en kronet lindorm, guld (figur 12). Devise: »*Cave, adsum, Tag jer i agt, her er jeg*«. Eskadrillen består af jagerbombere, nærliggende symboliseret af det vin-

12.—13.—14. Eskadrille 725, Eskadrille 727, og Eskadrille 729.

15. Et af de tidlige våbener, som blev afskaffet ved nyordningen, fotograferet 1965. I dette tilfælde var det synd, at det gik sådan — uanset at det nye våben for eskadrillen også er godt — for Sankt Bernhardshunden med cognacstønden, og devisen »*Fidelis*, Til at stole på«, var et storartet, og humørfyldt, udtryk for eskadrillens opgave: eftersøgnings- og redningsarbejde. Desuden havde dette våben det uvurderlige fortrin, at det var valgt af eskadrillens egne officerer: det var dette mærke, de selv ønskede at udøve deres farlige gerning under.

gede fabeldyr med opspærret gab og frygtelige kløer. Våbenet er uden ændringer hentet fra det sammensatte danske kongevåben, hvor det står for kongens titel »de Venders«. Dermed er det også blevet identisk med skibsvåbenet for mineudlæggeren »Lindormen« (se HT bind 1, nr. 4 side 143, 1961). Det ville have været heldigere, om man havde gjort eskadrillevåbenet forskelligt fra det kongelige våbenfelt og fra skibsvåbenet, hvilket kunne være sket blot ved at bytte om på tinkturerne.

Eskadrille 727: I blå felt en sølv Tors-hammer, hvorfra udstråler fire guld lyn (figur 13). Devise: »*Volat*,

percutit, revertitur, Den flyver, den rammer, den vender tilbage«. Eskadrillen består af jagerbombere og symboliseres udmærket af Tors hammer, som, når han kastede den, altid ramte sit mål og derefter fløj tilbage i hans hånd. Kgl. godkendt 1966. — Tidligere førte eskadrillen en vinget Tors-hammer og devisen »*Fortius, citius, altius*, Stærkere, hurtigere, højere«. Hvorfor kunne den ikke beholde det?

Eskadrille 729: I grønt felt et afrevet høgehoved, guld (figur 14). Devise: »*Oculus recordans*, Øjet som husker«. Eskadrillens opgave er rekognoscering, og høgen, med sit skarpe syn, er derfor et velegnet våbenmærke

for den. Kgl. godkendt 1966. — Eskadrillen førte tidligere samme våbenbillede og devise, men våbenet i en langt mindre tilfredsstillende udførelse end i dag.

Luftværnsgruppen: I rødt felt tre lodret stillede sølv brandpile, to, én, med spidsen opad og med guld flamme (figur 16). Devise: »*Semper paratus*, Altid rede«. Alle eskadrillerne 531, 532, 533, 534, 541, 542, 543 og 544 har samme devise. Luftværnsgruppen omfatter eskadriller med raketter, og disse er heraldiseret ved brandpile. Kgl. godkendt 1967.

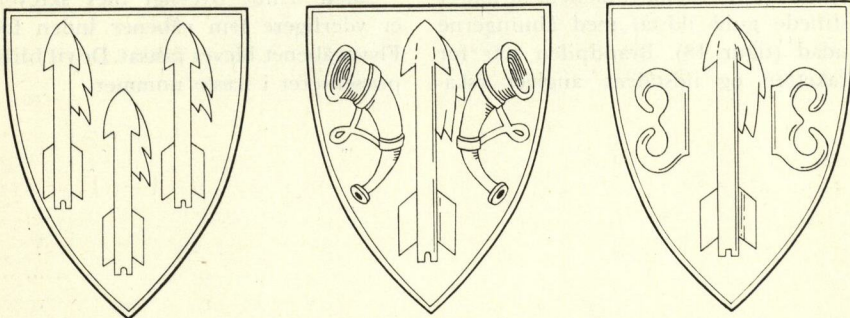
Eskadrille 531: I rødt felt en lodret stillet sølv brandpil med spidsen opad og guld flamme, mellem to guld jagthorn med mundingerne opad og udad (figur 17). Eskadrillens opgave, raketoperationer, er angivet ved brandpilen; den er stationeret i Nordsjælland, fra gammel tid de danske kongers foretrukne jagtterræn og derfor symboliseret ved jagthorn. — Kgl. godkendt 1966. — Tidligere førte eskadrillen et våben med en dobbeltøkse mellem to naturalistisk gengivne Nike-raketter, samt sin devise på dansk.

Eskadrille 532: I rødt felt en lodret stillet sølv brandpil med spidsen opad og med guld flamme, mellem to lodret stillede guld ildstål med åbningerne

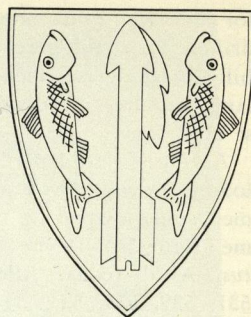
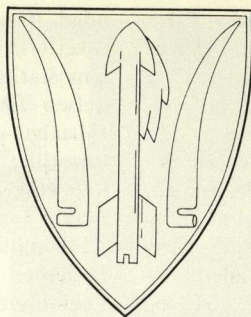
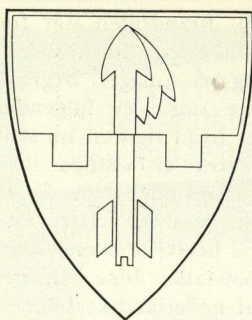
udad (figur 18). Brandpilen står for raketterne, og ildstålene for eskadrillens stationering på Amager. Begrundelsen for dette sidste er følgende: Ildstålet — eller hvad figuren nu skal forestille; forskerne er vistnok ikke helt enige — var oprindeligt et våbenmærke for de burgundiske fyrster, som i 1400-tallet også herskede over Nederlandene. I 1500-tallet blev Amager »koloniseret« af nederlandske bønder, og den konge som indkaldte dem, Christian 2., var ridder af den Gyldne Vlies, i hvis ordenskæde ildstålet indgår som en karakteristisk bestanddel. Kgl. godkendt 1966.

Eskadrille 533: Ved et tindesnit tværdelt af rødt og sølv, og hen over delingen en lodret stillet brandpil med spidsen opad, i omvendte tinkturer og med guld flamme (se figur 19). Brandpilen står for raketterne, og den hvide mur for eskadrillens stationering på Stevns. Fra gammel tid har kridtstenskvadre været det karakteristiske byggemateriale på Stevns, og halvøen selv rager frem i havet som en mægtig, hvid bastion. Kgl. godkendt 1966.

Eskadrille 534: I rødt felt en lodret stillet sølv brandpil med spidsen opad og med guld flamme, mellem to sølv leblade med spidsen opad og udad (figur 20). Brandpilen står for raket-

16.—17.—18. Luftværnsgruppen, Eskadrille 531, samt Eskadrillerne 532 og 542; de to sidstnævnte har samme våbentegning, men med forskellige farver.

19.—20.—21. Eskadrillerne 533 og 543 (samme tegning, forskellige farver), Eskadrillerne 534 og 544 (samme tegning, forskellige farver), og Eskadrille 541.

terne, og eskadrillens stationering på »Heden«, mellem Roskilde, Køge og København, er angivet ved lebladene. På Heden findes den jord, som al anden dansk landbrugsjord er klassificeret udfra. Kgl. godkendt 1967.

Eskadrille 541: I blå felt en lodret stillet sølv brandpil med spidsen opad og med guld flamme, mellem to sølv sild med hovedet opad og ryggen udad (figur 21). Brandpilen står for raketter, og sildene for eskadrillens stationering, på Middelgrunden i Øresund. I middelalderen var Øresundssilden en af Danmarks vigtigste indtægtskilder. Kgl. godkendt 1967.

Eskadrille 542: I blå felt en lodret stillet sølv brandpil med spidsen opad og med guld flamme, mellem to lodret stillede guld ildstål med åbningerne udad (figur 18). Brandpilen står for raketter, og ildstålene angiver eska-

drillens stationering på Amager, se under Eskadrille 532. Kgl. godkendt 1966.

Eskadrille 543: Ved et tindesnit tværdelt af blå og sølv, og hen over delingen en lodret stillet brandpil med spidsen opad, i omvendte tinkturer og med guld flamme (figur 19). Brandpilen angiver raketter, og muren eskadrillens stationering på Stevns, se under Eskadrille 533. Kgl. godkendt 1966.

Eskadrille 544: I blå felt en lodret stillet sølv brandpil med spidsen opad og med guld flamme, mellem to sølv leblade med spidsen opad og udad (figur 20). Brandpilen angiver raketter og lebladene eskadrillens stationering på »Heden«, se under Eskadrille 534. Kgl. godkendt 1967.

Siden denne oversigt blev skrevet, er yderligere fem våbener inden for Flyvevåbenet blevet fastsat. De vil blive præsenteret i næste nummer.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.